

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић
Проф. др Владимир Боранијашевић
Проф. др Олга Јовић Прлаиновић
Проф. др Дејан Мирковић
Доц. др Бојан Бојанић
Доц. др Здравко Грујић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-067-0

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Бојан БОЈАНИЋ*

323.1:327.56(480.3)

323.1:327.56(450)

323.1:327.56(512.317)

ЕТНИЧКИ СУКОБИ И ПРИМЕРИ УСПЕШНИХ РЕШЕЊА – АЛАНДСКА ОСТРВА, ЈУЖНИ ТИРОЛ И ХОНГ КОНГ

Апстракт: Етнички сукоби представљају један од највећих безбедносних изазова данашњице, при чему су много израженији сукоби на унутрашњем, него на међудржавном нивоу. Нема ниједног делића наше планете који у неком периоду нису обележили етнички сукоби који су били узроковани различитим факторима. Судан, Бангладеш, Руанда, Босна и Херцеговина, Каталонија и Баскија, Јужни Тирол, Аландска острва, Кипар, Белгија само су неки од примера дугогодишњих сукоба од којих неки ни након више деценија нису решени. Разлог интересовања за ову тематику проистиче из чињенице да Косово и Метохија представљају горуће питање у Србији и једну од централних конфликтних тачака на европском простору. У раду ће бити посвећене пажња аутономији, односно специфичном статусу Аландских острва, Јужног Тирола и Хонг Конга, пошто сматармо данеке од елеменаат ових уставних аранжмана ваља имати на уму приликом настојања да се дође до одрживе формуле која би на простору Косова и Метохије донела постојани мир и стабилност.

Кључне речи: *Етнички сукоби, Аутономија, Аландска острва, Јужни Тирол, Хонг Конг.*

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Чини се да би се с правом могло рећи да историју развоја људског друштва у ствари чини историја различитих врста сукоба. Сукоби су у различитим епохама и у различитим деловима света добијали различите облике, а предмет интересовања у овом раду јесу етнички сукоби, који уједнопредстављају и највећи безбедносни изазов у свету. Њихова специфичност је, показују досадашња истраживања, да су много израженији и знатно вишег интензитета на унутрашњем, него они на међудржавном плану.¹ Судан, Бангладеш, Руанда, Босна и Херцеговина и Нигерија, примери су који на најбољи начин потврђују ову тезу.

---

* Доцент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, bojan.bojanic@pr.ac.rs

¹М. Д. Миленковић, „Проблеми дефинисања етничког конфликта“, *Војно дело*, бр. 5/2016, Београд 2016, 124.

Етнички сукоби представљају појаву на коју није имун ниједан део земљине кугле, а јављају се поједнако у сиромашним и богатим државама, у ауторитарним и постауторитарним друштвима, као и у развијеним демократијама. Аландска острва, Јужни Тирол, Каталонија и Баскија, Данци у Немачкој и Немци у Данској, Валонци и Флананци у Белгији, Кипар, примери су етничких сукоба у демократским друштвима, при чему за неке од њих уставни инжењеринг није пронашао „магичну формулу“ деценијама, па аутономија с временом добија нове облике, а преговори и тражење решења представљају константудржавне политике. На другој страни, најсиромашнији континент и уједно друштво са најмање демократске традиције, Африка, представља колевку етничких сукоба,² а неки од већ поменутих унутардржавних етничких сукоба (Судан, Руанда, Бангладеш) представљају уједно и најкрвавије етничке сукобе. На подужем списку држава Африке у којима су се одвијали етнички сукоби великих размера налазе се и Сомалија, Етиопија, Јужноафричка Република, Сијера Леоне, Бурунди, Мали, Обала Слоноваче, Ангола.

Процес распада СФРЈ био је праћен крвавим етничким сукобима у Хрватској и Босни и Херцеговини, али сукоби на нашим просторим, нажалост, тиме нису окончани. Вишедеценијски проблем који се испољавао у непријатељском односу косметских Албанаца према неалбанцима, превасходно према Србима, као и према држави у којој живе кулминирао је 1998. и 1999. година када су припадници терористичке организације „Ослободилачка војска косова“ извршили десетине терористичких напада на српске цивиле, полицајце и припаднике војске, да би након притисака који су вршени на српско руководство у циљу постизања „компромисног решења“ и бројних медијских манипулација, најмоћнији светски војни савез, НАТО пакт, 24. марта 1999. отпочео рат против Србије, који је окончан Војно-техничким споразумом потписаним 9. јуна 1999. године у Куманову. Ни то није био крај трагичних догађаја нити је сукоб губио на интензитету, већ су албански терористи наставили са убиствима и киднаповањима Срба и других неалбанаца. Двадесет година после рата решење „српске квадратуре круга“ ни даље нијена видику. Све ово је разлог да се у раду осврнемо на нека од упоредних решења која би можда могла да буду смерница у тражењу одрживог решења, које ће задовољити обе сукобљене старне и донети тако потребан трајни мир на овим просторима. Најпре ћемо анализирати аландску аутономију, потом ћемо се осврнути на Јужни Тирол, да би нашу опсервацију завршили једним од новијих аранжмана који је Хонг Конгу донео највиши могући степен аутономије, заснован на принципу „једна земља, два система“.

---

²С. Таталовић, *Глобална сигурност и етнички сукоби*, Загреб 2010, 213-238.

АЛАНДСКА АУТОНОМИЈА

На северу европског континента, на Аландским острвима, постоји изузетно висок ниво аутономије, за који добри познаваоци ове тематике тврде како је то најбољи европски модел аутономије. Поједини аналитичари иду дотле да сматрају да је аутономија коју Швеђани уживају на острву толико широка, са таквим овлашћењима да излазе из оквира овог појма, те да су она садржајно довољна за независну државу.³

Аландска (Оландска) острва представљају архипелаг у Балтичком мору који је двоструко удаљенији од Финске у односу на Шведску, а реч је о финској покрајини коју још од шестог века настајују искључиво Швеђани. Цела Финска припадала је Шведској све до 1809. године, када потпада под Руску власт. Аланди су све време, како у оквиру Шведске тако и као део Великог Војводства Финска (1809-1917) имали значајну аутономију, а шведски језик је био званични језик (уз фински од 1863.).⁴

Због изузетног стратешког положаја овог архипелага Шведска је упорно, али безуспешно, покушавала да над њим успостави свој суверенитет. Након стицања независности Финска је одбила да удовољи захтевима становништва архипелага да се отцепи од Финске и уједини са Шведском, већ је уместо тога понуђена аутономија која је интензивно развијана од 1920. године, а с временом је постепено проширивана.⁵ Завршетак тог процеса уобличавања аландске аутономије је уследио 90-тих година XX и тада је достигнут врхунац у вођењу мањинске политике и гарантовању мањинских права.⁶

Специфичност аландске аутономије чини развијена надлежност Аландског парламента који самостално уређује спектар локалних области живота: културу, образовање, полицију, социјалну заштиту, спорт, здравство и др. али и неке оригиналне карактеристике које ову аутономију чине типично „нордијском“, различитом од осталих у Европи. У ту оригиналност аландске аутономије спадају и неки симболи и елементи државности: регионално држављанство, пасош, службени шведски језик, застава, грб, специјална таблица за аутомобиле, стицање некретнина, поштанска марка, национални празник али и неке друге карактеристике као што су самосталне

---

³Н. Радушки: „Положај националних мањина у развијеним европским земљама“, *Миграцијске и етничке теме*, бр. 24/2008, Београд 2008, стр. 246.

⁴Б. Кривокапић, „Аландска острва – осам деценија широке аутономије“, Борис Кривокапић (ур.): *Аландска острва – пример успешне аутономије*, Београд 2001, 10.

⁵*Ibid*, 11

⁶В. Михајловић, Б. Бојанић, „Уставни и међународно-правни оквир за решење статуса Косова и Метохије“, *Зборник радова интеркатедарског састанка наставника и сарадника на предмету Уставно право*, Косовска Митровица 2012, 124–140 .

локалне новине и телевизија, Аландска делегација која решава спорове између острва и Финске и др.⁷ Занимљиво је да у набрајању законодавних надлежности аутономије нема доследности у смислу уобичајене хијерархије, па се питање грба налази након надлежности у области колективних уговора и пензија запослених на Аландима, а у појединим тачкама налази се материја која није сродна, па се тако у тачки 13 налази материја социјалног осигурања и дозвола за точење алкохолних пића.⁸

Аландска аутономија је успела јер је Финска показала добру вољу према Швеђанима на острву и учинила им уступке који су за поштовање. Наравно, остаје отворено питање да ли би, у условима заоштрених српско-албанских односа и искључивости албанске стране која за сада не пристаје на било шта осим независности, Албанаци били спремни да за себе прихвате и задовоље се таквим статусом, а да у исто време Србима понуде исте такве политичке „уступке“, аутономију у аутономији. У том смислу, много је реалније кретати се у правцу решења којим је Кина решила питање Хонг Конга. Но, претходно ћемо приказати модел аутономије Јужног Тирола

СТАТУС ЈУЖНОГ ТИРОЛА

Један од често помињаних аранжмана је и онај који је примењен у Јужном Тирољу, односно покрајини Болцано. За ову покрајину у Јужном Тирољу (Италија) се каже да представља пример успешно решених међунационалних односа и конфликта две националне заједнице – италијанске и немачке (аустријске). Тирол је регион који је представљао самосталну целину и стекао посебан статус у оквиру Аустроугарске, да би њеним распадом био подељен на два дела, од којих је један припао Аустрији, док је Јужни Тирол у коме, осим већинског немачког становништва живи и одређени проценат Ладина, који говоре сопственим језиком, припао Италији. Као што су се Тиролци, у време када је цела Европа дрхтала од Наполеона, вилама бранили од француско-баварског непријатеља, тако су након припајања Италији бранили свој језик и културу, а под фашизмом су децу учили свом језику у катакомбама.⁹

---

⁷Act on the Autonomy of Aland (16 August 1991/1144 amended 31 December 1994/1556, 12 July 1996/520, 28 January 2000/75 and 30 January 2004/68), Section 18, <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/FI%20SE930101Act%20on%20the%20Autonomy%20of%20Aland.pdf>, 25.10.2020.

⁸*Ibid.*

⁹O. Peterlini, *The South Tyrol Autonomy in Italy*, International Conference “One country, two systems, three legal orders”, Macau, 5-7 February 2007, 8, https://www.researchgate.net/publication/316861601_The_South_Tyrol_Autonomy_in_Italy_International_Conference_One_country_two_systems_three_legal_orders, 17.9.2020.

Проблем немачке мањине у Јужном Тиролу је дуго оптерећивао односе Италије и Аустрије. Он је коначно решен 1992. године када је италијанска Влада обавестила аустријску да је потпуно имплементирала закључене споразуме и испунила све договорене обавезе према немачкој мањини у Јужном Тиролу.¹⁰ Мада ни у друштвеном, културном, ра ни у цивилизацијском смислу није могуће поредити немачко-италијански спор у Јужном Тиролу са српско-албанским на Косову и Метохији, неке заједничке елементе је ипак погуће идентификовати. То би евентуално наговестило могућност примене неких елемената овог модела и у нашим условима, ма колико они били специфични у односу на оне у Јужном Тиролу. Иначе, тај аустријско-италијански спор који је након Другог светског рата и немогућности да се Јужни Тирол прикључи Аустрији¹¹ толико је ескалирао да у неким елементима подсећа на оно што се догађа (и догађало) на Косову и Метохији између Срба и Албанаца, уз једну особеност. Наиме, оно што се дешавало Немцима као националној мањини у Италији, то се у јужној српској покрајини у периоду од готово пет деценија након Другог светског рата дешавало Србима од стране припадника националне мањине. Ту се пре свега мисли на насилну асимилацију немачке мањине, њену италијанизацију, забрану употребе матерњег језика, фаворизовање Италијана при запошљавању, неравноправни економски и социјални третман Јужног Тирола у односу на остатак Италије и др.¹² Стрпљиво и уз добру вољу обе стране, аустријске и италијанске, овај проблем је почео да се решава далеке 1946. год. закључењем споразума Де Гаспери – Грубер¹³ да би 60-тих година XX века био употпуњен тзв. Пакетом мера који је требало да осигура широку аутономију Јужном Тиролу у различитим областима живота. То се односило на језичку равноправност у друштвеним и јавним службама, двојезично обележавање топографских назива, наставу на матерњем језику, широке надлежности у култури, економији, финансијама и др.¹⁴

Италија је успешно решила овај конфликт са аустријском националном мањином у Јужном Тиролу (покрајини Болцано) дајући јој широку

---

¹⁰Н. Радушки (2008), 243.

¹¹Н. Радушки, Аутономија Јужног Тирола као пример решавања положаја националних мањина, Српска политичка мисао, бр. 2/2009, Београд, стр. 237.

¹²Ibid, 239

¹³О. Peterlini, 10. Де Гаспери је овај споразум, којим се немачкој националној мањини гарантује најшира аутономија, потписао без икаквих спољних притисака. Поред очувања језика и културе, свим Немцима који су се из Јужног Тирола преселили у нацистичку Немачку понуђено је да се врате, под условом да нису починили ратне злочине. Његов мотив могли би лоцирати у жељи да на исти начин поступи и суседна Југославија у погледу италијанске мањине која је протерана из Даламције и Истре.

¹⁴Нада Радушки, (2009), 239

аутономију, што показује да је и њен регионални модел децентрализације функционалан и применљив за решење проблема и у другим националним заједницама. Покрајина Болцано (као и Трентино у саставу региона Трентино – Алто Адиђе/Јужни Тирол) у оквирима примарне регионалне надлежности, уз сагласност са Уставом, уређује бројна питања од заједничког регионалног значаја. То се, рецимо, односи на функционисање покрајинских бироа, одређивање назива места, заштиту и неговање историјских, уметничких и фолклорних вредности, културне установе (академије, библиотеке, музеје), уређење простора, заштиту природе, развој занатства, лова и риболова, путева, саобраћаја, водоснабдевање, угоститељство, туризам...¹⁵ Осим ове примарне (заједничке) надлежности, још је важнија за покрајине она секундарна законодавна надлежност са којим се (сагласно регионалним законима) уређују питања од покрајинског значаја: локална полиција, образовање, локалне јавне приредбе, јавна предузећа, индустријска производња, водопривреда, осим регулативе која се односи на производњу електричне енергије, спорт и др.¹⁵

ХОНГ КОНГ – „ЈЕДНА ЗЕМЉА, ДВА СИСТЕМА“

Специјални административни регион Хонг Конг (САРХК) представља један од узорних модела који је *sui generis* формулом „једна земља, два система“ омогућио поновно успостављање кинеског суверенитета над делом своје територије који је више од век и по био Британска колонија (од Првог опијумског рата до 1997. године). Период колонијалне власти оставио је снажне последице на културу, привреду, образовање, једном речју на све сегменте живота грађана Хонг Конга. Како би процес поновног уједињења текао мирно, са што мање негативних последица по гарђане ове регије, матица се определила за теоријски модел који раније није био примењен у пракси, а осим у случају Хонг Конга, иста формула, након тога, примењена је и на Макао (1999.).

Основа за успостављање овог модела створена је уставним променама из 1982. године, када је на петој седници, петог Националног народног конгреса усвојен нови Устав Народне Републике Кине. Чланом 31. прописано је да држава може, у случају потребе, законом да успостави специјалне административне области. Кина се обавезала да на територији САРХК неће успостављати социјалистички систем и да ће у наредних 50 година на територији Хонг Конга бити задржан постојећи политички и

---

¹⁵М. Митић, Права припадника националних мањина и заштита интереса државе – пример Јужног Тирола, Архив за правне и друштвене науке, бр. 3/1997 год. Београд, 406.

¹⁵О. Peterlini, 22.

економски систем¹⁶. Јасна је намера Кине да у оквиру модела „једна земља, два система“ сачува посебности САР Хонг Конга, а да он истовремено буде део јединственог националног простора и као такав буде пример могућег поновног уједињења Кине са Тајваном.¹⁷

Положај Хонг Конга као неодојивог дела Кине,¹⁸ организацију власти и однос са матицом уређује Основни закон Хонг Конга Специјалног Административног Региона Народне Републике Кине. Народни Национални Конгрес доделио је ХКСАР висок степен аутономије у области законодавне, извршне и независне судске власти, укључујући и последњу судску инстанцу.¹⁹ Законодавну и извршну власт чиниће представници становника који су стално настањени на територији региона, у складу са гаранцијама које пружа Основни закон, а власти региона старће се о заштити људских права и слобода резидената ХКСАР, у складу са законом.²⁰ Основни закон прописује да ће у региону важити законодавство које било на снази док је Хонг Конг био под британском влашћу, а изузетак су само норме које су у супротности са Основним законом или другим законима /Народног Националног Конгреса (чл. 8), а поред кинеског и енглески језик је у равноправној службеној употреби (чл. 10).

ХКСАР ужива висок степен аутономије и налази се непосредно под Централном народном Владом. Централној Влади припадају две кључне надлежности, одбрана и спољни послови, при чему министарство спољних послова има канцеларију у Хонг Конгу која сарађује са регионалним властима у питањима од регионалног значаја, а у сагласности са Основним законом, регионалне власти су овлашћене да се самостално баве „релевантним спољним пословима“.²¹

Процес поновног уједињења није текао потпуно глатко, али је према Соу (*Alvin Y. So*) изневерио очекивања како „политичких песимиста“, тако и „економских оптимиста“. Наиме, испоставило се да је након 1997. године

---

¹⁶Article 5 of Basic Law of the HongKongSpecialAdministrativeRegion of the People'sRepublic of China(Adopted at the Third Session of the Seventh National People's Congress on 4 April 1990 Promulgated by Order No. 26 of the President of the People's Republic of China on 4 April 1990, Effective as of 1 July 1997), https://www.basiclaw.gov.hk/en/basiclawtext/images/basiclaw_full_text_en.pdf, 17.4.2020.

¹⁷A. Yip, *Hong Kong and China: One Country, Two Systems, Two Identities*, Global Societies Journal, Volume 3, 2015, p.p. 21.

¹⁸Basic Law, article 1

¹⁹Basic Law, article 2

²⁰Basic Law, article 3 и 4

²¹Basic Law, article 13. Више о спољно-политичким активностима ХКСАР и помоћи централне владе у њиховој реализацији видети: The Practise of „One Country, Two Systems” Policy of Special Administartive Region, Information Office of the State Council The People's Republic of China, June 2014, Beijing, p.6 .

Кина поштовала политику „једна земља, два система“ и да је страх од ауторитарне владавине био неоснован, па у том смислу није дошло до ограничења слобода у било ком сегменту. С друге стране, економска очекивања су изневерена, иако се економски пад не може приписати транзицији већ азијској економској кризи из 1998. године.²² Почетак 21. века доноси први талас незадовољства, па се 2004. на улицама Хонг Конга нашло 500.000 људи. Десет година касније уследили су нови масовни протести познати као „кишобран револуција“, као реакција на начин избора шефа извршне власти, да би 2019. године наставак „кишобран револуције“ уследио у знак протеста против закона о екстардицији. Без обзира на све „шумове“ који се јављају на релацији Хонг Конг – Пекинг, могло би се закључити да модел „једна земља, два система“ успешно функционише и да успева да се избори са проблемима који се јављају у његовом функционисању.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

На основу овде презентованих елемената три узорна модела аутономије може се констатовати да и када је реч о сукобима који су резултат наизглед непомирљивих супротности, уз разуман приступ могуће је доћи до компромисних решења која у доброј мери испуњавају главне циљеве обеју сукобљених страна. Аландска острва као стратешки важна тачка у Балтичком мору, настањена готово искључиво шведским становништвом, и притом много ближе територији Шведске, донедавно су била пример далеко најшире аутономије коју је дао уставни инжењеринг, са низом надлежности које су својствене сувереним државама. За овај модел би се, без икакве дилеме, могло рећи да је прошао пробу времена, да се с временом прилагођава новонасталој ситуацији. Дакле, овде није реч о статичној категорији, већ о аутономији која се развија. Као добар пример решавања међунационалних односа она у смисли примене у другим конфликтним ситуацијама ипак има ограничен домет, јер има бројне специфичности, али се свакако њени поједини елементи могу „позајмити“. И пример Јужног Тирола показује нам да је за решавање етничких напетости јако важно да се поштују демократски принципи и да је до решења много лакше доћи у друштвима са развијеном демократском традицијом и тамо где постоји правна држава. Веома је важан у контексту ове проблематике и пример Хонг Конга, јер нас учи да не треба бежати ни од *sui generis* решења ако она имају изгледа на успех. Формула „једна земља, два система“ то потврђује на најбољи могући начин.

---

²²A. Y. So, „One Country, Two Sistem“ and Hong Kong-China National Integration: A Crisis-Transformation System, Journal of Contemporary Asia Vol. 41, No. 1, February 2011, p.109.

Сваки од три анализирана модела нам даје извесне поуке и смернице, али ниједан од њих не може бити „преузет“ и представљати „добитну комбинацију“ и „најбоље решење“ за питање Косова и Метохије, али у тражењу решења, а то је дуготрајан и комплексан процес, треба имати на уму ове моделе, као и многа друга успешна решења, при чему је најважнија поука коју нам ови примери дају да је решење увек могуће, али је неопходан предуслов за то да су стране у сукобу спремне на компромис.

Bojan BOJANIC, LL.D.

Assistant Profesor

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

ETHNIC CONFLICTS AND EXAMPLES OF SUCCESSFUL SOLUTIONS - ALAND ISLANDS, SOUTH TYROL AND HONG KONG

Summary

Ethnic conflicts are, nowadays, one of the largest security challenges, with conflicts much more expressed at the internal than international level. There is not a single part of our planet that in some period was not marked by ethnic conflicts that were caused by various factors. Sudan, Bangladesh, Rwanda, Bosnia and Herzegovina, Catalonia and the Basque Country, South Tyrol, the Åland Islands, Cyprus, Belgium are just some of the examples of long-standing conflicts, some of which have not been resolved for decades. The reason for the interest on this topic stems from the fact that Kosovo and Metohija is a burning issue in Serbia and one of the central points of conflicts in Europe. The paper is dedicated to the questions of autonomy, i.e. the specific status of the Åland Islands, South Tyrol and Hong Kong, as we believe that some of the elements of these constitutional arrangements should be in mind when trying to reach a sustainable formula that would bring permanent peace and stability in Kosovo and Metohija.

Keywords: *ethnic conflicts, autonomy, Kosovo and Metohija, Åland Islands, South Tyrol, Hong Kong.*

ЛИТЕРАТУРА

Act on the Autonomy of Åland (16 August 1991/1144 amended 31 December 1994/1556, 12 July 1996/520, 28 January 2000/75 and 30 January 2004/68), Section 18, <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/FI%20SE930101Act%20on%20the%20Autonomy%20of%20Åland.pdf>, 25.10.2020.

Basic Law of the Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China (Adopted at the Third Session of the Seventh National People's Congress on 4 April 1990 Promulgated by Order No. 26 of the President of the People's Republic of China on 4 April 1990, Effective as of 1 July 1997), https://www.basiclaw.gov.hk/en/basiclawtext/images/basiclaw_full_text_en.pdf, 17.4.2020.

Кривокапић, Б., „Аландска острва – осам деценија широке аутономије“, Борис Кривокапић (ур.): *Аландска острва – пример успешне аутономије*, Београд 2001.

М. Д. Миленковић, „Проблеми дефинисања етничког конфликта“, *Војно дело*, бр. 5/2016, Београд 2016.

Михајловић, В., Б. Бојанић, „Уставни и међународно-правни оквир за решење статуса Косова и Метохије“, *Зборник радова интеркатедралског састанка наставника и сарадника на предмету Уставно право*, Косовска Митровица 2012.

Митић, М., Права припадника националних мањина и заштита интереса државе – пример Јужног Тирола, Архив за правне и друштвене науке, бр. 3/1997, Београд 1997.

Peterlini, O., *The South Tyrol Autonomy in Italy*, International Conference “One country, two systems, three legal orders“, Macau, 5-7 February 2007, 8, https://www.researchgate.net/publication/316861601_The_South_Tyrol_Autonomy_in_Italy_International_Conference_One_country_two_systems_three_legal_orders, 17.9.2020.

Радушки, Н., „Положај националних мањина у развијеним европским земљама“, *Миграцијске и етничке теме*, бр. 24/2008, Београд 2008

Радушки, Н., Аутономија Јужног Тирола као пример решавања положаја националних мањина, Српска политичка мисао, бр. 2/2009, Београд.

So, A. Y., „One Country, Two System“ and Hong Kong-China National Integration: A Crisis-Transformation System, *Journal of Contemporary Asia* Vol. 41, No. 1, February 2011.

Таталовић, С., *Глобална сигурност и етнички сукоби*, Загреб 2010, 213-238.

The Practise of „One Country, Two Systems“ Policy of Special Administrative Region, Information Office of the State Council The People's Republic of China, June 2014, Beijing

Yip, A., *Hong Kong and China: One Country, Two Systems, Two Identities*, *Global Societies Journal*, Volume 3, 2015, p.p. 21.